

Respect turneelor!

Odată cu sosirea verii și înainte ca teatrele să intre în binemeritată vacanță după o stagiune intensă, ele pornesc în turnee ceva mai îndelungate, pe cuprinsul mai multor regiuni, spre a-și face cunoscute realizările și pe alte scene decît cele din orașul de baștină. Această „migrație“ sezonieră (este bine că putem numi acest fenomen „migrație“) este pe cît de mult așteptată — mai ales în orașele și localitățile care nu au un teatru propriu — pe atît de însemnată prin funcția culturală căreia îi răspunde. Am putut constata interesul deosebit pe care-l trezește sosirea unui turneu din alt oraș, în rîndurile spectatorilor. Ne-am convins, de asemenea, că în orașele mai mari, cu un for teatral propriu, turneul este un prilej de emulație, de constatări judicioase, de măsurare a forțelor proprii.

Epoca de „secetă“ teatrală în provincie este de domeniul amintirilor; putem vorbi acum despre turnee numeroase, educative și pline de învățăminte. Afirmarea capacității ideologice și artistice a teatrelor de stat, în turneele întreprinse de ele, se încadrează în frontul larg al revoluției noastre culturale.

Tocmai pentru aceasta, exigențele față de buna lor organizare, coordonare și îndrumare sînt mari. Am pornit pe teren, în cîteva localități unde se desfășura din plin activitatea de turneu a cîtorva teatre. Lucrul care ne-a solicitat în primul rînd atenția a fost că anumiți factori răspunzători de organizarea turneelor (ne luăm răspunderea de a compara sarcinile organizatorilor centrali ai acestor turnee, cu acelea ale agenților de circulație pe marile artere) au răspuns adesea deficitar obiectivelor lor. De altfel, responsabilitățile în organizarea și programarea turneelor se împart, așa după cum vom încerca să arătăm.

Există — și faptul acesta este unanim cunoscut — un factor coordonator, O.S.T.A. Să-l numim, convențional, creierul turneelor artistice. Un creier care înregistrează, vai, acute inhibiții. Nenumărate colective improvizate și dubioase (vezi nr. 7 al revistei „Teatrul“) se încrucișează pe culoarele-circumvoluțiuni ale acestei instituții, obținînd gir și aprobări pentru spectacole de estradă inadmisibile, care înșeală așteptările spectatorilor din provincie. Răbdînd să vadă împrăștiindu-se pe drumurile țării asemenea afaceriști prost mascați, O.S.T.A. nu găsește în schimb, pentru rezolvarea în general a sarcinilor sale de organizare a turneelor interne, suficient discernămint în ponderea, în repartizarea și programarea spectacolelor teatrelor de stat și ale altor formații artistice în deplasare. Iată exemple:

Între 15 și 29 iunie, Teatrul din Reșița a întreprins un turneu cu piesa irlandezului Michael Sayers, *Kathleen*, în centre ca Turnu-Severin, Caracal, Alexandria, Simeria, Lugoj etc. Realizarea beneficiilor de casă cu această piesă (în treacăt fie

spus, singurul ei beneficiu numai acesta poate fi, după cum vom vedea mai jos, dar acum discutăm principiul organizatoric al turneelor) a fost condiționată aproape exclusiv de un fapt: dacă trupa din Reșița sosea înaintea sau după trecerea altor citorva turnee, înghesuie unul într-altul, pe parcursul unei singure săptămîni, prin programarea de la centru. Această soartă au avut-o turneele teatrelor de stat din Oradea și Sibiu, al colectivului bucureștean cu piesa *Vrei să fii nevasta mea?*, al Operei din Timișoara și al unui Ansamblu al armatei de cîntece și dansuri, din Cluj. Pașnicii cetățeni ai orașelor s-au văzut solicitați, luați pe sus și depășiți, în cele din urmă, de tirul fulgerător al acestor spectacole. Natural, sosind imediat în urma unor confrăți, teatrul din Reșița era întîmpinat în cîte un loc de apatia publicului, al cărui interes era considerabil scăzut.

La Lugoj, de pildă, o întîmplare a făcut ca în ultimul moment locurile să fie totuși vîndute, după ce se arătaseră puține cereri. În timp ce piesa era anunțată că va avea loc în sala de spectacole a orașului bănățean, la grădina de vară, cu o capacitate de locuri mult mai mare, urma să dea spectacole Opera din Timișoara. Se pare că publicul, în majoritatea lui, a optat pentru aer curat și pentru muzica lui Verdi. Dar mulțumită unei ploii, care a dejucat reprezentația muzicală, fotoliile sălii de spectacole, care începuseră să fie puse în vînzare pe jumătate de preț, au devenit astfel grabnic și tardiv solicitate de spectatorii... ipoteticului spectacol de operă sub cerul liber.

Echilibrul naturii..

Repetăm însă că pledăm aci pentru principiul unei echitabile programări a turneelor și nu pentru cauza piesei *Kathleen* (jucată de cei din Reșița sub titlul de împrumut, sunător din coadă, *Cînd zeii coboară pe pămînt...*). Această comedioară puerilă, care tratează călduț și cumînțel o chestiune ce afectează îndeobște inimile „candide” — emanciparea adolescentină a femeii și dragostea ei dezinteresată —, s-a jucat în premieră, sublinîem *s-a jucat în premieră*, în centrul minier Anina. O reprezentație necorespunzătoare pentru un public muncitoresc, într-un oraș muncitoresc, fără teatru permanent, care așteaptă lumina culturii și prin scena teatrului, în cazul de față prin periodicul turneu!

De aci, turneul a continuat așa cum am amintit mai sus. Cîstit vorbind, actorii s-au achitat conștiincios de roluri, poantele nu au fost „trase”, așa cum se mai întîmplă uneori, și în genere ne-am convins că teatrul reșițean dispune de elemente capabile și talentate. Putem fi îngăduitori într-o măsură (foarte mică), cu alegerea acestei piese pentru turneu, dacă ținem seama că vara publicul preferă comedie, dacă ținem de asemenea seamă că după turneul cu această piesă, teatrul a făcut un altul cu *Familia Kovaci*. Dar procedeu de a „umfla” semnificațiile sociale ale piesei cu declarații programatice hazardate — ca în cuvîntul regizorului Iosif M. Bîta din caietul-program — este fără îndoială reprobabil, chiar dacă opiniile exprimate formează convingerea regizorului. Nici mai mult, nici mai puțin, această piesă mic-burgheză este caracterizată drept un protest mascat la adresa imperia-liștilor care oprimă ființa națională a Irlandei. Nu este locul unei adînciri a discuției, dar trebuie arătat că această viziune „revoluționară” a piesei nu corespunde adevărului. În concepția regizorului Bîta, această lucrare ar fi o piesă cu cheie, în care fetișcana zglobie și temperamentală ar fi simbolul... Irlandei înrobite, luptînd pentru libertatea sa, în timp ce tătucul ei, pastorul și nenea doctorul ar fi forțele sociale asupritoare... Ciudate încercări de a situa totul în niște simboluri largi și generos cuprinzătoare; numai că ele ascund, de fapt, o foarte vulgarizatoare intenție de a forța sensul real al piesei, sens care nu depășește pe acela al unei comedioare cu accente melodramatice.

Acesta este un aspect cules dintr-un turneu.

Varietatea concluziilor ce se pot trage se îmbogățește de la caz la caz. Așa de pildă, în turneul său din Valea Prahovei, cu piesele *Trei generații*, *Take, Ianke și Cădir*, *A 12-a noapte* și *Profesiunea d-nei Warren*, colectivul Teatrului Municipal din Capitală s-a achitat cu un remarcabil simț de răspundere de îndatoririle artistice cele mai riguroase. Prezența activă a animatoarei teatrului, artista poporului Lucia Sturdza Bulandra, în mijlocul actorilor care au efectuat deplasarea și desfășurarea spectacolelor în distribuția de la premieră, cinstind astfel spectatorul din provincie, au asigurat un ridicat nivel artistic al reprezentațiilor.

Ne-am aflat în eleganta sală a Teatrului de Stat din Ploești, la primul spectacol prezentat aci: *Profesiunea d-nei Warren*. Afirmăm cu toată răspunderea că acesta a depășit, prin prospețimea și prin dăruirea cu care a fost susținut, plafonul atins la București cu același spectacol. O nedumerire s-a impus totuși. De ce tocmai în zi de duminică, zi de odihnă, în care numeroși muncitori de la sondele petrolifere din împrejurimi și de la rafinăriile din jurul Ploestiului se aflau în oraș, nu s-a jucat piesa care ar fi răspuns cel mai bine cerințelor ideologice ale acestora: *Trei generații*? De ce o piesă de actualitate, valoroasă, este astfel eludată prin programare, știut fiind că, în cursul săptămânii, oamenii muncii din împrejurimi, mai cu seamă, se pot hotărî ceva mai greu, după o zi de muncă, să întreprindă un drum pînă în centrul orașului, la sala teatrului? După cît se vede, criteriul politic al programării turneului nu a fost la fel de ferm ca cel al probității profesionale.

Un al doilea factor răspunzător de organizarea turneului și de buna lui desfășurare este organizatorul teatrului, care pornește pe teren înaintea turneului spre a se îngriji de popularizarea, de condițiile tehnice ale reprezentației și de buna funcționare a agenției de bilete. Numai că, de multe ori, acest organizator se îngrijește doar de ultimul aspect menționat de noi și de obținerea, pe cît posibil, a unei săli sau grădini cu un mare număr de locuri, indiferent de faptul dacă ele sînt sau nu adecvate reprezentației teatrale. Vom cita și aici unele exemple:

Prima scenă a Capitalei, Teatrul Național „I. L. Caragiale“, a organizat un turneu prin 17 orașe din Moldova, cu piesa *Rețeta fericirii* de A. Baranga. Artiștii Naționalului bucureștean au fost întâmpinați, cel puțin așa mărturisesc cu toții, cu dragoste și mult interes. Publicul s-a dovedit receptiv jocului actoricesc de valoare. Și totuși au existat — și noi le-am putut constata — o seamă de aspecte, de ordin organizatoric, care au prejudiciat integritatea artistică a spectacolelor. O scrisoare primită la redacție este elocventă în acest sens. Iată ce scrie, printre altele, corespondentul nostru:

„În zilele de 17 și 18 iunie 1958, Teatrul Național „I. L. Caragiale“ a prezentat în orașul Iași spectacolul *Rețeta fericirii* de A. Baranga. Organizatorul de spectacole a contractat sala cinematografului „Maxim Gorki“, întrucît la acea dată, sala Teatrului Național din Iași era intrată în reparație. Scena sălii „Maxim Gorki“ este însă improprie spectacolelor teatrale. Pardoseala scenei este în pantă, nu există nici o instalație de lumină, nu există cabine pentru actori, tragerea cortinei se face la vedere, nu există cușcă pentru sufler etc. Podeaua sălii și scaunele provoacă zgomote greu de suportat. În același timp, se afla liberă și o altă sală cu instalație corespușătoare de lumină, o sală și o scenă a unui teatru de stat, permanent. Unicul motiv care a putut determina alegerea sălii de cinematograf este capacitatea acesteia. Precizez însă că la primul spectacol au fost vîndute numai vreo 600 de bilete, deoarece ieșenii nu sînt obișnuiți să asiste la spectacole teatrale în săli de cinema.

Această alegere făcută de organizatorul de spectacole a dat rezultate nedorite. Spectacolul a fost necorespușător din punct de vedere tehnic, fapt care a avut

repercusiuni asupra calității artistice a reprezentației. S-au produs nenumărate defecte de lumină (reflectoarele se aprindeau și se stingeau când nu trebuia), se vedea din sală suflerul care era instalat pe un scaun în culise, se puteau urmări eforturile cortinierului etc. Sala făcând posibile zgomote din cele mai neașteptate, foarte multe replici nu s-au auzit, și de aceea de câteva ori s-a strigat, destul de penibil, „mai tare!”. Jocul interpreților a avut de asemenea de suferit. Interpretul lui Marin (nu cunosc numele actorului deoarece pe afiș și program nu a fost operată schimbarea de distribuție) făcea semne electricianului. Actrița Irina Răchiteanu s-a oprit la jumătatea unei replici pentru a aștepta liniștirea sălii, care se agita, neputând percepe cuvintele ei, iar actrița Marietta Deculescu, la primul spectacol în actul I, a debitat exterior textul deoarece eforturile de interpretare se loveau de acustica proastă a sălii...

Iată cum goana, cu orice preț, pentru un număr maxim de locuri a dăunat ținutei artistice a spectacolului prezentat de prima scenă a țării, în turneul său într-un oraș cu tradiție artistică.

O altă scenă națională, de astă dată cea din Craiova, ne-a pus într-o situație mai „originală”. La 6 iulie, pe o zi toridă, am luat trenul dis-de-dimineață spre a ajunge la timp la Govora, unde Teatrul Național din Craiova își anunțase intenția de a prezenta oamenilor muncii aflați acolo la odihnă și tratament, piesa lui Goldoni: *Gilceville din Chioggia*. Odată ajunși, ne-am purtat privirea pe ziduri și afișiere spre a descoperi vreo înștiințare, vreo indicație a prezenței teatrului craiovean. Am descoperit-o în fața intrării în parc, unde se află de altfel și sala de spectacole, sub forma unui afiș pe care se suprapuneau, caligrafiate parcă cu grija de a nu se mai putea pricepe nimic, câteva date din calendarul lunii iulie. Cu o curiozitate ajunsă la paroxism, ne-am îndreptat pașii spre agenția de bilete, unde ni s-a răspuns scurt, dar cu durere că... teatrul din Craiova „a telefonat azi dimineață că nu mai vine”. Toate sondajele pe care le-am făcut după aceea pentru a afla cauza acestei contramandări subite n-au putut duce la nici un rezultat. Și totuși, la Govora se vânduseră bilete, oamenii se pregătiseră și așteptau o echipă a unui Național, care se răzgîndise în dimineața acelei zile și nu mai vroia să vină...

În organizarea turneelor, la condiția unei optime desfășurări a spectacolelor se adaugă grija și atenția factorilor locali, gazde ale colectivelor artistice. Secțiile de cultură ale sfaturilor populare au dovedit inițiativă, în multe orașe și localități, în acțiunea de utilare și perfecționare a sălilor de spectacole. Acolo unde nu există încă săli sau grădini destinate reprezentațiilor de teatru, au fost amenajate în acest scop sălile de cinematograf. Din păcate, faptul acesta nu s-a generalizat, ceea ce face ca turneele să întâmpine pe alocuri mari greutatea, actorii fiind obligați să joace în săli destinate proiecțiilor, neadecvate și spectacolelor de teatru. La aceasta se mai adaugă — și experiența turneelor din această vară a dovedit-o — o necorespunzătoare programare a spectacolelor trupei în turneu, la ore târzii. Evident, nu se fac eforturi pentru a fi echitabil conciliată reprezentația teatrală cu proiecția cinematografică, în așa fel încît să nu se stînjenească reciproc. Revenim, pentru a exemplifica, la turneul Teatrului Național din București cu *Rețeta fericirii*:

Am asistat la reprezentațiile date în orașul Roman. Întrucît ziua sorocită acestui oraș era o duminică, au fost programate două spectacole. În sala în care urma să se joace *Rețeta fericirii*, sala cinematografului „25 August” din localitate, se desfășura și un spectacol de cinematograf. Deoarece nu s-au găsit căile de alteruare judicioasă a acestor două manifestări, totul a suferit o mișcare de translație spre orele mici de la miezul nopții. Astfel, matineul a fost fixat pentru ora 19, iar spectacolul de seară la ora 22,30. Biletele au fost puse în vînzare și cumpărate pînă la ultimul, la ambele spectacole. Cinematograful nu are un spațiu

prea mare înapoia ecranului. Și nici dependențe în care ar putea fi depozitate decorurile. Constatarea aceasta s-a făcut târziu, iar măsura a fost luată ad-hoc: toate decorurile au fost depozitate în curte sub cerul liber. La prînz și-a făcut apariția o ploaie torențială. De bună seamă, din această împrejurare neprevăzută, decorurile s-au soldat cu grave avarii, din care pricină, actele II și III ale piesei s-au jucat în perdele. Și de ce să nu o spunem? La Roman, în timpul primei reprezentații, datorită nepăsării organizatorilor și lipsei de atenție a factorilor locali, au pătruns în sală vînzători de înghețată care-și desfăceau marfa, ca și cînd pe scenă nu s-ar fi întîmplat nimic.

...Spectacolul de seară a început către ora 22,50, ca să se termine în jurul orei 1,50 noaptea. Am putut remarca cu acest prilej, spiritul de abnegație al actorilor care au jucat fără pauză, de două ori spectacolul, cu toată conștiinciozitatea solidității de prezența lor pe o scenă.

O experiență asemănătoare a mai trăit-o un alt colectiv fruntaș bucureștean, Teatrul din Giulești. Nici un fel de concesie n-au înțeles să facă forurile din Botoșani, excelenței echipe de interpreți ai teatrului din Giulești, venită și în acest oraș să reprezinte *Domnișoara Nastasia*.

După consumarea reprezentațiilor cinematografice ale unei după-amieze de duminică, deci după ora 22, s-a început montarea decorurilor, astfel că aproape de ora 23 s-a putut începe spectacolul. E o minune cîte resurse au mai putut găsi interpreții acestui spectacol atît de lăudat, spre a mai putea să imprime acțiunii nota aleasă în care înțeleg să joace piesa lui G. M. Zamfirescu. Și totuși, actorii Marga Anghelescu, Colea Răutu, Sireteanu și toată distribuția au jucat ca la premiera de la București, și-au onorat publicul, demonstrînd o ținută etică deosebită. Ceea ce trebuie însă remarcat în privința acestui spectacol este faptul că decorurile construite anume pentru turneu nu cadrează cu stilul și măiestria în care a fost conceput întregul spectacol. Este neîndoielnic faptul că pentru viața culturală a orașelor Roman sau Botoșani, turneele înseamnă o adevărată briză înviorătoare. Atunci cînd, bineînțeles, este vorba de teatre și de piese de factura și ținuta artistică a celor pe care le-am pomenit. A nu contribui însă la ușurarea condițiilor speciale pe care un turneu le are de întîmpinat, înseamnă a rămîne pasiv în fața unui eveniment cultural menit să secondeze activitatea locală pe acest tărîm.

Din cele cîteva incursiuni pe care le-am făcut și pe care am încercat să le relatăm mai sus, se impune cu acuitate necesitatea unei bune organizări a turneelor. Fără să mai reluăm exemplificările, nu putem spune decît că, înaintea tuturor, oficiului pentru organizarea turneelor (O.S.T.A.) îi revine o mare răspundere. Dragostea pentru teatru a spectatorului din provincie este atît de vie, încît așteptările sale trebuie răsplătite printr-o judicioasă programare a turneelor și prin asigurarea condițiilor care să concure la un înalt nivel artistic al reprezentațiilor.